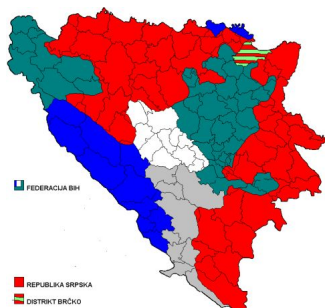

БХ гласило *Дневни лист* недавно је објавио да Федерацију БиХ након јесењих локалних избора чека радикално преуређење. Тврди се да домаћа и страна дипломатија у строгој тајности већ пробно прекраја пребукиран и нефункционалан ентитет. Окрупњавање 10 кантона замишља се, углавном, по предратној територијално-административној подели. Дневни лист пише да би Унско-сански, Посавски и Тузлански кантони остали у садашњим оквирима. Међутим, Херцеговачко-неретванском припојио би се Кантон 10 (Ливно) и Западнохерцеговачки, а Сарајевски кантон би се ујединио с Босанско-подрињским, Зеничко-добојским и Средњобосанским кантоном. Друга фаза подразумевала би потпуно укидање кантона и увођење два нивоа власти у Федерацији БиХ - ентитетске и општинске, што би захтевало измену Устава БиХ.

И раније је било пуно изјава и спекулација о овој материји. Међутим, чини се да практично ниједан од ових предлога не би могао добити сагласност и Бошњака и Хрвата. Нпр. идеја да се направе ентитети у ФБИХ је неприхватљива за прве, док је укидање кантона против интереса других. Чак и скрајање оваквих пет кантона би вероватно било тешко за прихватање од стране Бошњака будући да би Херцеговачко-неретванска жупанија спајањем са два практично хрватска кантона изгубила свој и бошњачки карактер. Исто, односно инверзно, важи за средњобосански кантон, где би Бошњаци у том новоформираном кантону чинили четири петине популације. Будући да је Бошњацима стратешки битнији Херцеговачко-неретвански кантон јасно је да би они тешко били за такву врсту "размене".

Недавно је и известилац Европског парламента за БиХ Дорис Пак оценила је да је структура Федерације БиХ неодржива и сама од себе препрека за добро креирање политике. Она сматра да треба дати више власти општинама, укинути кантоне и тако изградити функционалну федералну владу. По њој, Хрвати би били задовољни, јер би имали неке општине којима би управљали, а које би имале већа овлашћења него данас. Венецијанска комисија је својевремено, у својој анализи и препорукама, нагласила да је нужна реформа ФБИХ. Као корак за почетак предложено је да се законодавне функције концентришу на федералној равни, а да кантоналне структуре буду првенствено извршне.

Наравно, увек се потеже и економија. Премијер Федерације БиХ извео је рачуницу по којој би укидањем кантона, рачунајући и плаћање обавеза које имају, ФБиХ остало око 250 милиона евра и тај би новац одмах могао бити пласиран у привреду. Међутим, тешко да је то тачно, будући да би се овлашћења која врше кантони морала пренети на виши или нижи ниво власти, који би то финансирали. Уштеда би било, али само по питању кантоналне администрације, која ипак чини мањи део јавне потрошње у ФБиХ. Потезу се и истраживања јавног мњења, где је око 80% грађана је за хитно и безусловно укидање свих 10 кантона. Међутим, врло је вероватно се ради о Бошњацима.

У чему је суштина проблема? Федерација БиХ, као и држава БиХ, плод су компромиса који је мрзак свим трима странама, и који под разним изговорима три народа покушавају да изиграју. На срећу, није се прешло са речи на дела. Наиме, јасно је да укидање кантона иде на руку Бошњацима, јер Хрвати чине само петину популације ФБиХ, док су у четири кантона већина. Захтев Хрвата да се направе нове општине довео би до тога да у средњој Босни Бусовача и Нови Травник, којима тренутно доминирају Бошњаци делом пређу у руке Хрвата. Обрнут случај је са градом Стоцом. Када је у питању веће надлежности општинама уз укидање кантона треба знати да су општине само локални ниво власти. Дакле, нису уставне категорије (нити имају уставе) као кантони у којима Хрвати остварују неки види аутономности, те би тај план тешко био прихватљив за Хрвате.

Идеја да се Дистрикт Брчко уреди као град са више општина не одговара Бошњацима који се надају да би у овој или наредној деценији могли постати већина у тој општини. Србима, пак, не одговара да Дистрикт има директно представљање у државним органима БиХ јер желе да се то као и до сада врши преко ентитета. Дакле, и наизглед мала питање која дотичу националне интересе постају нерешива без наметања, које наравно није прихватљиво.

Када је у питању федерирање Федерације БиХ тешко да ће се ту моћи ишта усагласити. Можда је са врло малом изменом у ствари најдаље отишао Живко Будимир, председник ФБиХ, који је недавно отворено предложио, као прву фазу уставних реформи, окрупњавање два кантона. Ујединили би се Херцеговачко-неретванска и Западнохерцеговачка жупанија те Босанско-подрињски и Сарајевски кантон. Ова се промена чини можда најреалнијом, али није немогуће да би и ту било отпора од стране Бошњака.

Сматрам да би за разматрање могао бити добар и предлог моје маленкости да ФБиХ има четири кантона: два централна, мешовита, који би остали непромењени, те Херцег-Посавски (који укључује Кантон 10 и Западнохерцеговачки) и Унско-Босански. Избор делегата у Дом народа ФБиХ остао би непромењен, односно новоформирани кантони наследили би број делегата из пређашњих кантона те би имали знатно више делегата због збрајања. Ово је јако битно због Бошњака, али би и ова одредба могла бити недовољна да пристану на овакав предлог. Наиме, могли би да сматрају да је спајање три "хрватска" кантона пола пута до Херцег-Босне. Међутим, можда би уступци са преношењем неких надлежности са кантона на ниво ФБиХ могли да доведу до компромиса.

Охрабрујуће је да ће пресуда Сејдић-Финци вероватно натерати политичке лидере да направе неке уступке, овога пута у корист Хрвата. Чини се извесним да би Дом народа БиХ могао бити проширен са мањинама и осталим (3*6 уместо 3*5). Такође, реално је да компромис око избора чланова председништва БиХ на крају бити њихов избор у Скупштинама РС и ФБиХ. Остаје да се види којим ће се механизмом обезбедити да аутентични Хрват, или неко ко заступа интересе већине Хрвата БиХ, дође на то место, али се све више чини извесним да сазрева свест да се та неправда према најмалобројнијем народу мора исправити.